

Prof. S. Bertelli
Paleografia _2015-2016

Lezione_10

Le abbreviazioni

Tav. 66. Alcuni ‘nomina sacra’

ΘΣ = Θεος

ΚΣ = κυριος

DS = Deus

IHS   **XPS** = Iesus Christus

DNS = Dominus

Tav. 67. Tipologie di abbreviazioni

Punto:

.c. = caput

.i. = id est

.s. = scilicet

.e. = est

Lineetta soprascritta:

dns = dominus

ca = causa

aia = anima

ap = apud

Tav. 68. Tipologie di abbreviazione

f = ser

lib = liber

anglus = angelus

27 = ...rum

Tav. 69. Tipologie di abbreviazione

Apostrofo:

un' = unus

Punto e virgola e segno in forma di 3

usib ; = usibus

oꝝ = oportet

atqꝝ = atque

Tav. 70. Tipologie di abbreviazione

dicit² = dicitur

Segno soprascritto in
forma di 2 = -ur oppure -er

Letterina soprascritta:

i
s = sibi

o
m = modo

a
s = supra

cont^a = contra

o
g = ergo

i
g = igitur

Tav. 71. Tipologie di abbreviazione

Segno in forma di sette:

7	=et
s7	=sed
7̄	=etiam
at7	=atque

Segno a forma di nove:

9tinet = continet

Tav. 72. Abbreviazioni particolari

ꝑ	= pre	ꝑ	= qui	ꝑ	= quem
ꝑ	= per	ꝑ	= que	ꝑ²	= quia
ꝑ	= pro	ꝑ	= quod		

ꝑ	= autem
ꝑꝑ	= contra
ꝑ	= enim
ꝑ	= est

Tipiche abbreviazioni insulari (Gran Bretagna, Irlanda)

Tav. 73. Esempio 1. Paris, BN, Lat. 266, sec. IX metà.

Tav. 74
BML,
Plut. 12.17

ntia beati Augustini ep̄i de libro Retentioni. in libros suos q̄
enitate dei coq̄ p̄ o s ~ , t;
E B E A R O M A G O T H O R G I R R E P T I O N E
gentium sub rego a la & i co atq; impetu magne claudis
la est: ei euersione deorū falsorū multorum q; culto-
q; usitato nomine paganos vocam̄. in xp̄ianā reli-
ē referre conantes. solito acerbis & amarius dñi
ti blasphemare cōperis. Unde ego ex cardens Zelo
m̄ dei: adūs̄ eoz blasphemias uel errores. libros de-
itate dei scribe instauri. Qd op̄ p̄ aliquo amos
veniunt. eo qd alia multa in d̄currebant q; differri
portero. & me p̄ us ad soluendū occupabat. ut
uitē deciuitate dei grande op̄. tandem uiginti duob;
is. ē terminati. Quoz qm̄ p̄mi eos refellunt.
I humanas itaq; p̄spari uolunt. ut ad hoc multorum
um cultūq; pagani coleros consuerū. necessariū. eō.
vitent. & q; phibent. mala ista exoriri atque
indare contendunt. Seq̄tes aut̄ qm̄q; aduersi
locund. q; fatent h̄ec mala nec defuisse unquam
defuit mortalib;. & ea n̄ magna. n̄ parua. locis.
rib;. p̄sonisq; uariari. S; deoz multorum cultū q̄eis
ficiat. pp̄t uitā post mortē futam. & uale disp̄u-
o. His decē libris. duę istę uane opiniones xp̄ia-
digioni ad uariae refellunt. S; neq; qm̄ nos al-
tantū redarguiss. n̄ autē n̄a asservisse rep̄hēn-
id agit pars altā op̄is hui. q; libris duodecim
anis. quāquā ubi op̄ & in p̄orib; decē q̄m̄ sō-
nam. & in duodecī posteriorib; redarguam̄ adūsa-
lēt̄ g; librox seq̄tu p̄mi. iii. continent exortā-
rū ciuitatū. quarū una dei. altā hui mundi.
undi. iii. excusū earū siue p̄curſū. Tertiū ū
postremi. debitos fines. Ita os. & &. & duo libri
in de utraq; ciuitate conscripti. titulū tam̄ ame-
o accepunt. ut deciuitate dei potius vocarentur
uoz. decimo libro n̄ debuit p̄ miracto ponit. in
ab̄e sacrificio flāmā celo fūisti in dūm̄ se m̄di-

INCLIPIT LIB⁹ DE CIUITATE
DEI SCI AVGUSTINI EPI
QIRIFICE DISPUTAT⁹ AD
VERS. PAGANOS. ET DE MO-
HESGOR. DEOS AB EXORDIO

MUNDI VSQ; INFINĒ SCL⁹.
INCIPIT LIB⁹ P̄ RIQVS;

SIVE IN HOC TEORIB; CURSU cum in dūm̄ impios
p̄grinat̄ ex fide uiuent. sive in illa stabilitate
sedis eternis quā n̄ expectat p̄ patientia q; adūsq;
iustitia conūtas in iudiciū: demecep̄ adeptum
p̄ excellentiā uictoria. ultima & pace p̄ festab;
ope adūs̄ eos q; conditor ei deos suos p̄ferit. fili
carissime ora & celline suscepit. Magnū op̄
& arduū. s; d̄s adūt̄ n̄. Hā scio q; būrib;
op̄ sit. ut p̄ suadet̄ sup̄bis q̄nta sit uirt̄ humi-

Tav. 76

BML,

Plut. 16.16

lib. j.

Incipit prologus libro dialogorum b*ea*ti G**regorii** p*ape* dulcissimi doctoris. ~
Vadā die nimis quordā sc̄larū tu
multib*s* dep̄ssus. q*b*o i*luis* negotiis ple
nūq*s* cogim soluere etiā q*d* nos certūjē
nō debere. secretū locū petij amicū me
roris. Vbi & q*d* de mea m*is* occupatioē displicebat
se patēter ostēderet. Et cūcta q*u* ifligere dolorez
cōsueverat cōgesta āte oculos ueniret licenter.
Ibi itaq*s* cā afflict² ualide. adiu tacit² sedere. dile
ctissimus fili² meus petr² diaconus adfuit m*is*. a
pmeuo iuuētitis flore tam iamicitys familiariter
obstrict². atq*s* ad sacri ubi idagatioēs sotius. Qui
grau ex quoī cordis lāgore me ituēs ait. Nuq*d*
nā nomi aliqd accidit. q*p* plus te solito meror
tenet. Cui inq*s*. O d*e*us petre quē cotidie patiōz
q*u* se p*in* p*usū* uetus ē. q*u* se p*angmētū* nouis.
Infelix q*ppe* aūs meas occupatiois sue pulsat²
uulnē meminit qual' aliq*n* i*mōasterio* fuit.
quō ei labētia cūcta s*b*ter erat. q*t*u*s* rebus omib*u*
q*u* nolnūt eminebat. O d*omi*null*i* n*ec*lestia cogi
tare cōsueverat. q*d* ā retētis corpe ipa iā carnis
claustra cōtemplatioē trāfibat. O d*omi* mortē quop
q*u* pene cūctis pena ē. indelicet ut i*gressū* uite a
laboris sui p*mūnū* amabat. At n*c* ex occisiōe cu
re pastoralis sc̄larū h*oīu* negotia patit. a post